

Poslovni ambijent u Crnoj Gori 2025.

Na osnovu
anketnog istraživanja

PRIVREDNA
KOMORA
CRNE GORE

SNAGA
je u svima nama

Poslovni ambijent u Crnoj Gori 2025.

Na osnovu
anketnog istraživanja

01 Uvod

Privredna komora Crne Gore sprovela je istraživanje o poslovnom ambijentu, sa ciljem da se sagleda trenutna percepcija privrednika o uslovima poslovanja, identifikuju najveći izazovi, kao i da se analiziraju očekivanja za naredni period.

U savremenom poslovnom okruženju, obilježenom izazovima transformacije tržišta, tehnološkim promjenama i rastućim pritiscima na konkurentnost, monitoring stanja poslovne klime dobija dodatnu važnost. Upravo iz tog razloga, Privredna komora kontinuirano analizira uslove poslovanja, aktivno identifikuje ključne šanse i barijere, te inicira predloge mjera koje mogu doprinijeti unapređenju ukupnog poslovnog ambijenta.

Rezultati ankete pružaju sistematičan i sveobuhvatan uvid u stanje poslovne klime, posmatrano i kroz prizmu regionalnih razlika i veličine preduzeća. Oni predstavljaju značajan instrument podrške Privrednoj komori u oblikovanju inicijativa prema donosiocima odluka, ali i vrijedan izvor informacija za oblikovanje ekonomskih politika usmjerenih ka povećanju otpornosti i konkurentnosti crnogorske privrede.

02 Metodologija

Istraživanje o poslovnom ambijentu sprovedeno je tokom marta i aprila 2025. godine putem elektronskog upitnika.

Ovogodišnje istraživanje obuhvatalo je 107 pitanja, raspoređenih u osam tematskih oblasti koje određuju kvalitet poslovnog okruženja u Crnoj Gori, kao i dvije dodatne oblasti koje se odnose na biznis barijere i očekivanja za budući period.

Većina pitanja bila je ocjenjivačkog tipa, sa skalom od 1 do 5, gdje ocjena 1 označava najniži stepen zadovoljstva, a 5 najviši. Ispitanicima je bila dostupna i opcija "nemam stav" za slučajeve kada nemaju mišljenje o određenom pitanju. Manji broj pitanja bio je koncipiran u formi zatvorenih odgovora i nije se uzimao obzir prilikom izračunavanja prosječnih ocjena.

Na osnovu datih ocjena formirane su prosječne vrijednosti po pitanjima, oblastima i ukupna prosječna ocjena poslovnog ambijenta, računata kao aritmetička sredina prosječnih ocjena svih oblasti.

Privrednicima je bilo omogućeno da kroz otvorena pitanja iznesu dodatne komentare, primjedbe i sugestije.

Upitnik se popunjavao elektronski, izborom jednog ili više ponuđenih odgovora, a prosječno vrijeme popunjavanja iznosilo je 16 minuta.

03 Struktura uzorka

Uzorački okvir obuhvatio je ukupno 33.461 privredni subjekat, pokrivajući sve relevantne sektore, regije i kategorije veličine preduzeća definisane za potrebe ovog istraživanja.

Istraživanje je sprovedeno na uzorku od 251 privrednog subjekta, primjenom stratifikovanog proporcionalnog slučajnog uzorkovanja, kako bi se obezbijedila reprezentativnost rezultata kroz predefinisane stratume.

Stratifikacija populacije izvršena je kombinovanjem dvije karakteristike: veličine preduzeća i regije poslovanja. Na taj način, svaki stratum predstavljao je specifičnu kombinaciju ova dva kriterijuma, omogućavajući preciznije sagledavanje varijacija u percepciji poslovnog ambijenta.

Nakon prikupljanja odgovora, sprovedena je post-stratifikacija prema veličini i regiji, uz izračunavanje pondera za svaku jedinicu u uzorku. Ponderi odražavaju inverziju vjerovatnoće selekcije, prilagođenu dizajnu stratifikovanog uzorkovanja, čime se omogućava inferencija na čitavu populaciju.

Za potrebe analize primijenjeni su ponderi, koji omogućavaju da rezultati budu reprezentativni za ukupnu strukturu privrede prema veličini preduzeća i regijama.

251

privredni subjekat
učestvovao je u
istraživanju

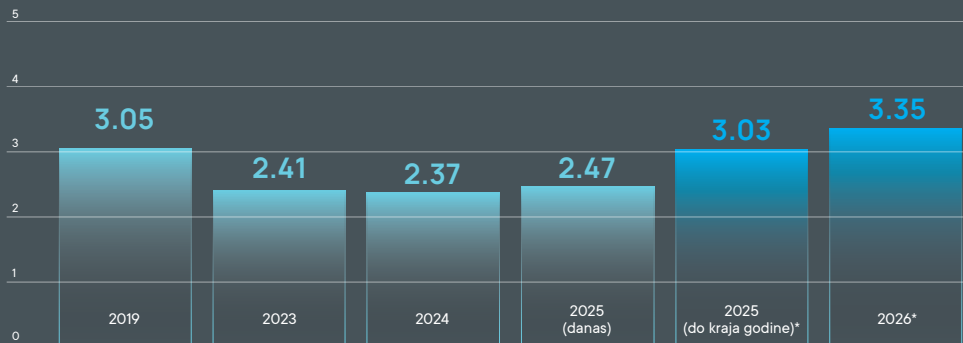
04 Rezime

Rezultati anketnog istraživanja ukazuju na jasno izražen pad u ocjeni poslovnog ambijenta u Crnoj Gori nakon izbijanja pandemije Covid-19, a potom i na postepeni oporavak očekivanja u narednim godinama. Naime, neposredno prije pandemije, poslovni ambijent je ocijenjen prosječnom ocjenom 3,05, što ukazuje na umjereno povoljno poslovno okruženje, koje je karakterisala relativna stabilnost, predvidivost i funkcionalnost ključnih elemenata od značaja za privredne subjekte. Taj period predstavlja svojevrsnu referentnu tačku u ocjenjivanju uslova poslovanja u Crnoj Gori.

Međutim, već u 2023. godini bilježi se oštar pad ocjene na 2,41, dok u 2024. ona dodatno opada na 2,37, što potvrđuje prisustvo ozbiljnih izazova u poslovanju. Takav pad može se dovesti u vezu sa dugotrajnim negativnim efektima pandemije, inflatornim pritiscima, administrativnim i regulatornim preprekama, kao i izraženom pravnom i političkom neizvjesnošću. Privrednici su u tom periodu izražavali nezadovoljstvo efikasnošću institucija, dostupnošću kvalifikovane radne snage, kao i kvalitetom infrastrukture i funkcionisanjem pravnog sistema. S obzirom na to da se anketna ocjena formira na osnovu niza faktora koji zajednički određuju kvalitet poslovnog ambijenta, ovako nizak rezultat ukazuje na to da je više strukturnih problema istovremeno bilo izraženo.

Poslovni ambijent u Crnoj Gori

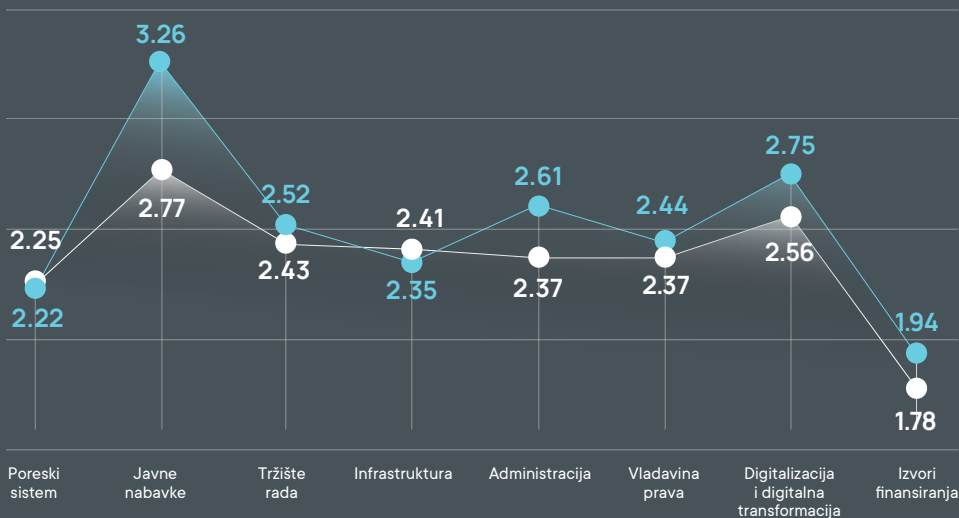
*očekivanja

Uprkos tome, posljednje istraživanje pokazuje blagi oporavak ukupne ocjene te poslovni ambijent u Crnoj Gori danas dobija prosječnu ocjenu 2,47. Iako ova vrijednost i dalje ostaje ispod predpandemijskog nivoa, ukazuje na određeni napredak u percepciji poslovne klime. Važno je naglasiti da očekivanja privrednika za naredni period značajno rastu te je očekivani ambijent do kraja 2025. godine ocijenjen sa 3,03, gotovo na nivou iz 2019. godine, dok se za 2026. godinu očekuje dalji napredak što je reflektovano u ocjeni od 3,35.

Poslovni ambijent u Crnoj Gori po oblastima

● 2024. ● 2025.

Najveći napredak u posljednje tri godine zabilježen je u oblasti **javnih nabavki**, što svjedoči o mogućim poboljšanjima u transparentnosti i efikasnosti procedura, kao i boljoj komunikaciji s privredom

Analiza pojedinačnih oblasti poslovnog ambijenta u posmatranom periodu ukazuje na postepenu stabilizaciju percepcije, uz određene oscilacije koje reflektuju kompleksnost ekonomskog okruženja.

Najveći napredak u posljednje tri godine zabilježen je u oblasti **javnih nabavki**, što svjedoči o mogućim poboljšanjima u transparentnosti i efikasnosti procedura, kao i boljoj komunikaciji s privredom. Oblast **poreskog sistema** zadržava gotovo identičnu ocjenu kroz sve tri godine, što upućuje na hronično nezadovoljstvo poslovne zajednice, vjerovatno zbog i dalje složenih procedura, čestih izmjena propisa ili opterećenja koje nosi poreski teret. Slična stagnacija primjetna je i u oblasti **infrastrukture**, gdje ocjene osciluju unutar vrlo uskog raspona, što ukazuje na spor napredak i kontinuiranu potrebu za strateškim ulaganjima, posebno u transportnu i energetsku infrastrukturu. Oblast **tržišta rada**, iako je u 2023. imala relativno visoku ocjenu, bilježi pad u 2024. dok u 2025. blago raste. Ovaj obrazac vjerovatno reflektuje izazove u dostupnosti kvalifikovane radne snage, migracije radno sposobnog stanovništva i neusklađenost obrazovne strukture sa potrebama privrede. Slično tome, **vladavina prava** ostaje među slabije ocijenjenim oblastima, bez značajnog napretka, što potvrđuje da problemi pravne sigurnosti i efikasnosti i dalje predstavljaju jednu od glavnih barijera za poslovanje. Pozitivan signal dolazi iz oblasti **digitalizacije i digitalne transformacije**, gdje je zabilježen oporavak nakon pada u 2024. godini što može ukazivati na intenziviranje digitalnih reformi u javnom sektoru i širu upotrebu digitalnih servisa u poslovanju. Konačno, oblast **pristupa izvorima finansiranja**, koja je u kontinuitetu među najniže ocijenjenima, pokazuje određeni napredak. Ipak, i pored ovog rasta, niska prosječna ocjena sugerise da je dostupnost povoljnih finansijskih instrumenata, posebno za mala i srednja preduzeća, i dalje ozbiljan izazov.

Određeni segmenti poslovnog ambijenta su napredovali, dok su drugi ostali problematični ili podložni fluktuacijama. Privrednici jasno prepoznaju napore u oblastima kao što su javne nabavke i digitalizacija, dok i dalje ukazuju na sistemske slabosti u poreskom sistemu, pravosuđu i pristupu kapitalu. Ovi nalazi predstavljaju važan signal kreatorima politika o prioritetnim reformskim pravcima i potrebi za fokusiranijim i dugoročnijim mjerama za unaprjeđenje poslovne klime u Crnoj Gori.

Top 5 biznis barijera u Crnoj Gori

9,6%

Neadekvatna primjena zakonskih rješenja u praksi

14,7%

Siva ekonomija i nelojalna konkurencija

10,6%

Neadekvatna zakonska rješenja

11,8%

Visoki fiskalni i parafiskalni nameti

12,9%

Nedostatak radne snage sa odgovarajućim znanjima i vještinama

Siva ekonomija i nelojalna konkurencija je i dalje prepoznata kao najveća biznis barijera, što ukazuje na ozbiljne probleme u primjeni propisa i nejednake uslove za poslovanje. Slijedi nedostatak radne snage sa odgovarajućim znanjima i vještinama, što reflektuje jaz između potreba tržišta i ponude radne snage. Treće mjesto zauzimaju visoki fiskalni i parafiskalni nameti, koji direktno opterećuju likvidnost i konkurentnost firmi. Neadekvatna zakonska rješenja i njihova neujednačena primjena u praksi dodatno narušavaju pravnu sigurnost i otežavaju poslovanje. Rezultati ukazuju na potrebu za unapređenjem institucionalne efikasnosti, reformom obrazovnog sistema i fiskalnim rasterećenjem, kao ključnim koracima ka stvaranju povoljnijeg poslovnog ambijenta.

05

Poreski sistem

Percepcija poreskog sistema u posljednje tri godine zadržava se na relativno niskom nivou, uz blage oscilacije bez značajnijeg poboljšanja. Ovaj trend sugerirše da, iako su u prethodnim godinama uvedene određene fiskalne reforme, poslodavci i dalje smatraju poreski sistem opterećujućim, prvenstveno zbog visine fiskalnih i para-fiskalnih nameta.

Prosječna ocjena u prethodne tri godine

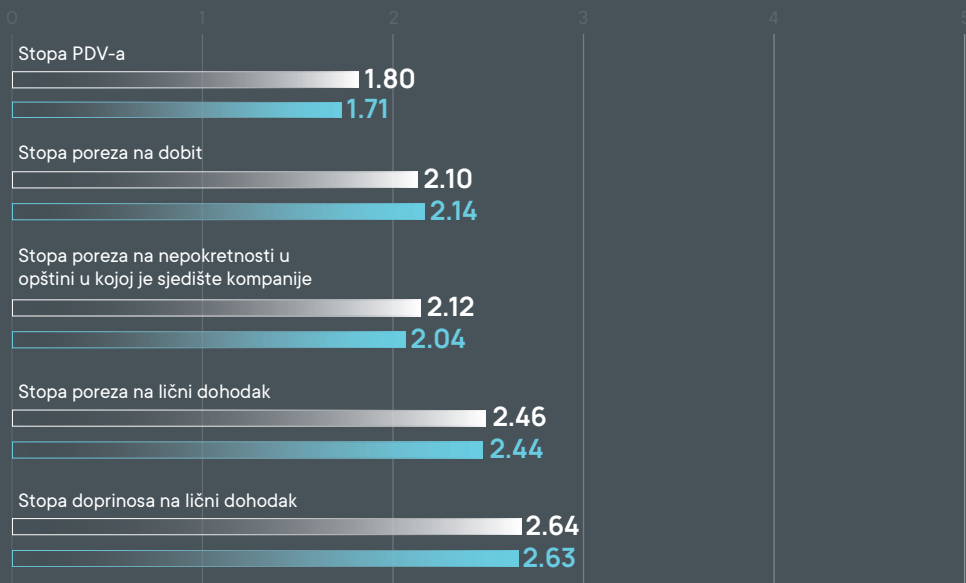
Najviše ocjene dobile su stopa doprinosa na lični dohodak i lokalne administrativne takse, dok su privrednici izrazili nezadovoljstvo u vezi sa stopom PDV-a i visinom naknada za izvršitelje.

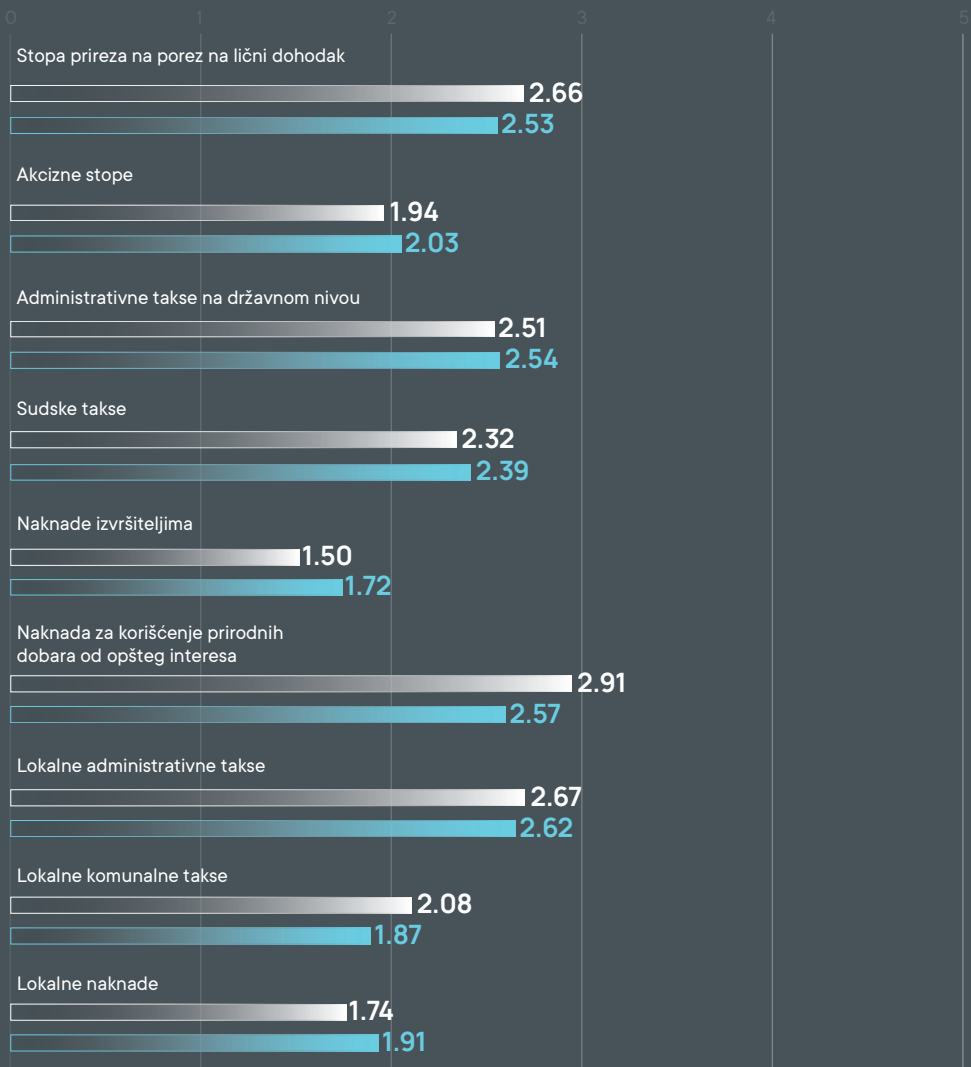
Iako percepcija većine elemenata poreskog sistema i dalje ostaje ispod prosjeka, pojedini segmenti su u tekućoj godini ocijenjeni povoljnije u odnosu na prethodnu. Najizraženiji rast zabilježen je kod naknada za izvršitelje i lokalnih naknada, što može ukazivati na veći stepen transparentnosti u obračunu, ujednačeniju primjenu prakse ili smanjenje finansijskog opterećenja za privredne subjekte u izvršnim postupcima, kao i na moguće smanjenje učestalosti ili primjene represivnih mjera.

Najizraženiji pad u percepciji zabilježen je u vezi sa naknadama za korišćenje prirodnih dobara od opšteg interesa i lokalnim komunalnim taksama, što može ukazivati na strožije uslove primjene, povećanje iznosa, nedosljednost u lokalnoj praksi ili nedovoljno efikasnu i pravovremenu komunikaciju sa poslovnom zajednicom.

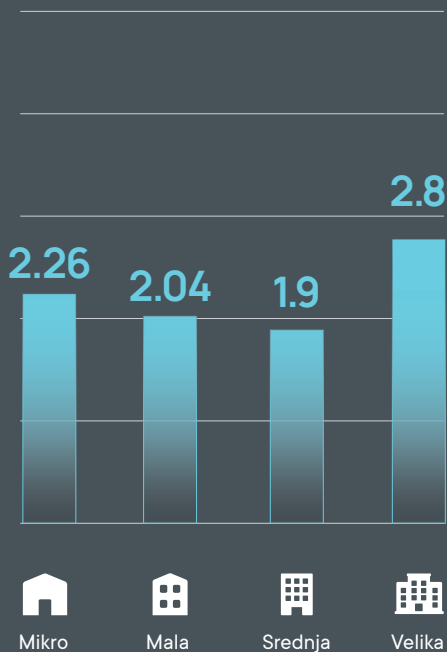
Poreski sistem

● 2024. ● 2025.

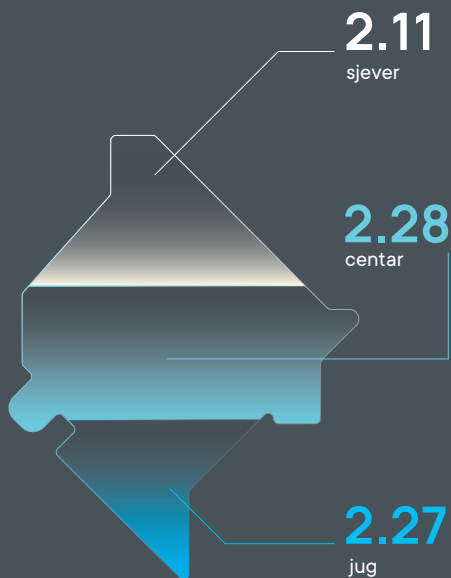

Prosječne ocjene prema veličini

Prosječne ocjene prema regionu

Najmanje ocjene poreskog sistema daju mala i srednja preduzeća, ističući da ih poreski sistem najviše opterećuje. Mikro firme su blago iznad tog prosjeka, a velike poreski sistem doživljavaju manje problematičnim. Po regionima, sve tri ocjene ukazuju na uglavnom negativan stav, pri čemu je sjever neznatno nezadovoljniji od ostalih.

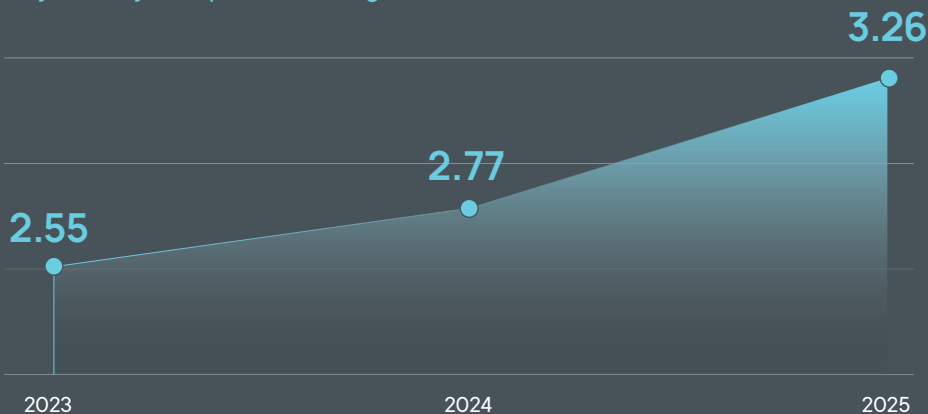

06

Javne nabavke

Percepcija oblasti javnih nabavki u posljednje tri godine bilježi stabilan rast, sa naročito izraženim poboljšanjem u tekućoj godini. Ovakav trend sugerirše da su sprovedene reforme, uključujući unapređenje zakonodavnog okvira, digitalizaciju procedura, veću transparentnost u objavljivanju i praćenju postupaka, kao i jačanje institucionalnih kapaciteta nadležnih tijela, počele da daju konkretne i vidljive rezultate.

Prosječna ocjena u prethodne tri godine

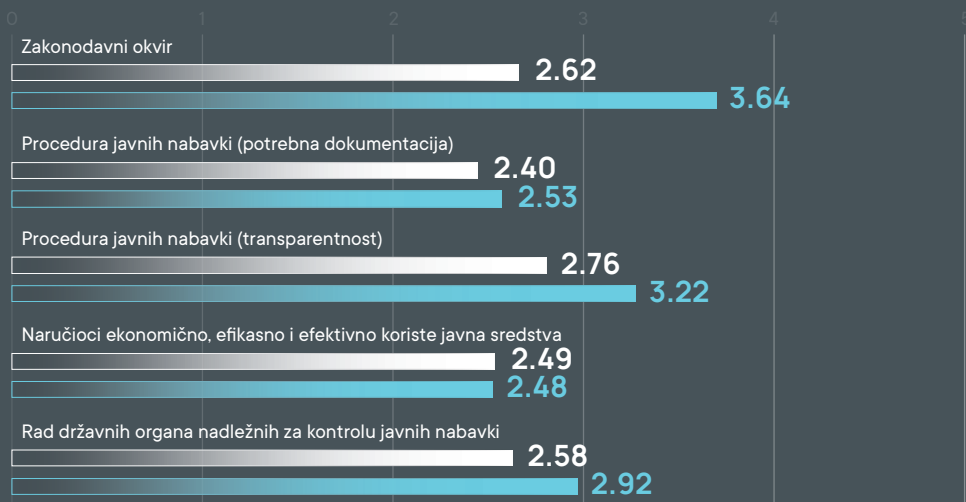
Najvišu ocjenu dobila je brzina izmirenja obaveza države prema privredi, što je ujedno i najbolje ocijenjen indikator cjelokupne analize, dok je najslabije ocijenjena efikasnost i efektivnost u korišćenju javnih sredstava od strane naručilaca, što ukazuje na prostor za unapređenje u planiranju i realizaciji javne potrošnje.

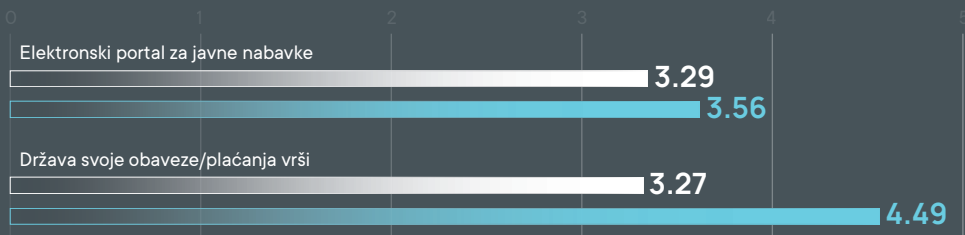
Većina komponenti sistema javnih nabavki bilježi poboljšanje u percepciji privrede u odnosu na prethodnu godinu, iako su određeni segmenti i dalje ispod zadovoljavajuće vrijednosti. Najizraženiji rast u percepciji zabilježen je kod brzine izmirenja obaveza države prema privredi, što može ukazivati na unapređenje likvidnosti javnog sektora, efikasniju administraciju plaćanja i odgovorniji pristup u ispunjavanju finansijskih obaveza prema poslovnim subjektima. Takođe, zabilježen je primjetan rast ocjene transparentnosti procedura javnih nabavki, što može ukazivati na uspješne napore u jačanju institucionalne odgovornosti, bolju dostupnost informacija, kao i smanjenje percepcije neformalne prakse u ovom segmentu.

Iako neznatan, jedini pad u percepciji zabilježen je u efikasnosti i efektivnosti korišćenja javnih sredstava od strane naručilaca, što može odražavati kontinuirano prisustvo izazova u planiranju, realizaciji i kontroli javne potrošnje, kao i nedovoljnu usmjerenost ka postizanju stvarne vrijednosti za uloženi novac.

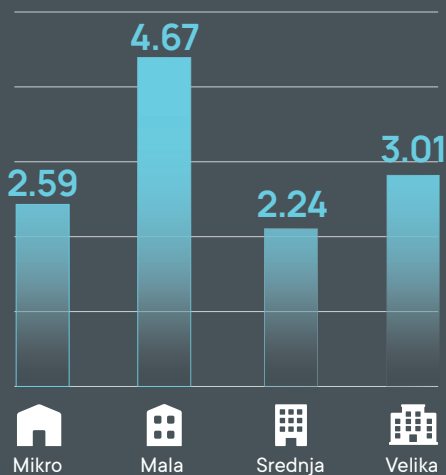
Javne nabavke

● 2024. ● 2025.

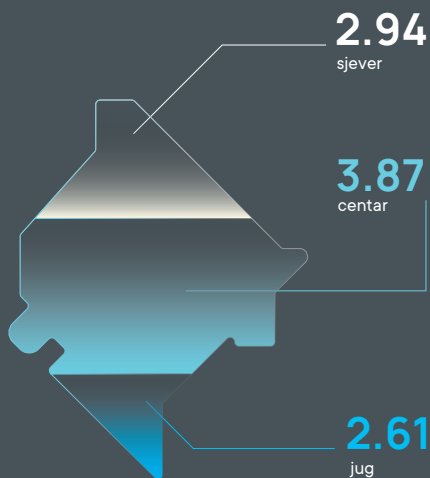

Prosječne ocjene prema veličini

Prosječne ocjene prema regionu

Mala preduzeća iskazuju znatno pozitivnije ocjene u odnosu na mikro i srednje firme, koje pokazuju umjeren stepen zadovoljstva, dok velika preduzeća u najvećoj mjeri percipiraju uslove kao zadovoljavajuće. Regionalno posmatrano, najpovoljnija percepcija dolazi iz centralnog regiona, dok privrednici sa juga i sjevera pokazuju veću rezervisanost, što može odražavati razlike u lokalnim praksama i dostupnosti relevantnih informacija.

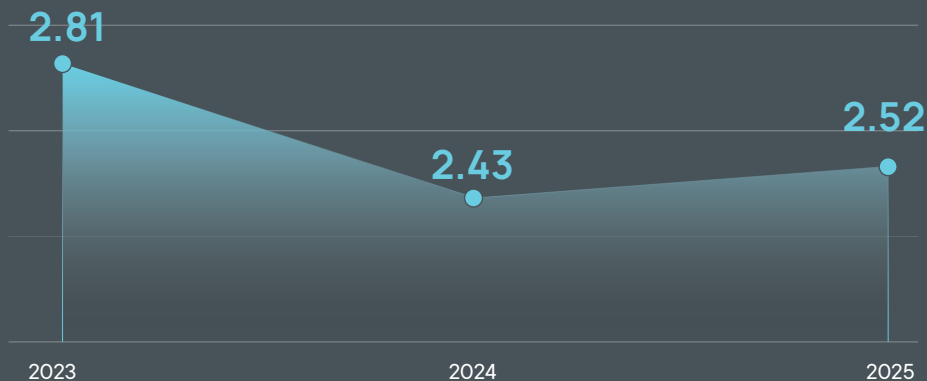

07

Tržište rada

Percepcija tržišta rada u posljednje tri godine pokazuje oscilatoran trend. Nakon pogoršanja u prethodnoj godini, u tekućoj se bilježi blagi oporavak, iako prosječna ocjena i dalje ostaje ispod nivoa koji bi ukazivao na opšte zadovoljstvo. Takav trend ukazuje na prisutnost strukturalnih izazova, naročito u pogledu usklađenosti obrazovne ponude sa potrebama tržišta, dostupnosti kvalifikovane radne snage i funkcionisanja inspekcijских i administrativnih procedura.

Prosječna ocjena u prethodne tri godine

Privrednici su najvišim ocjenama vrednovali kvalitet obrazovanja stečenog u državnim visokoškolskim ustanovama, kao i nivo poznavanja stranih jezika među kadrovima na tržištu rada. S druge strane, najniža ocjena odnosi se na zloupotrebu prava na bolovanje, što potvrđuje izraženu percepciju privrede da je ovaj problem i dalje prisutan u praksi.

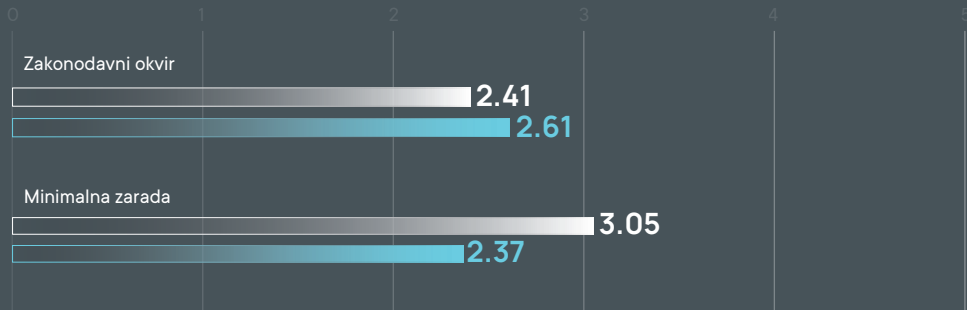
U poređenju sa prethodnom godinom, percepcija većine aspekata tržišta rada bilježi umjereno poboljšanje ili zadržavanje približno istog nivoa. Najizraženiji rast u percepciji zabilježen je u pogledu kvaliteta obrazovanja stečenog u privatnim visokoškolskim institucijama, što može ukazivati na napredak u kvalitetu nastavnog kadra, modernizaciju obrazovnih programa i bolju usklađenost sa potrebama tržišta rada. Takođe, uočljiv je porast ocjene usklađenosti kadrovske ponude sa potrebama kompanija, što može ukazivati na jačanje saradnje između obrazovnog sistema i privrede, kao i veću dostupnost stručnih profila koji odgovaraju konkretnim zahtjevima poslodavaca.

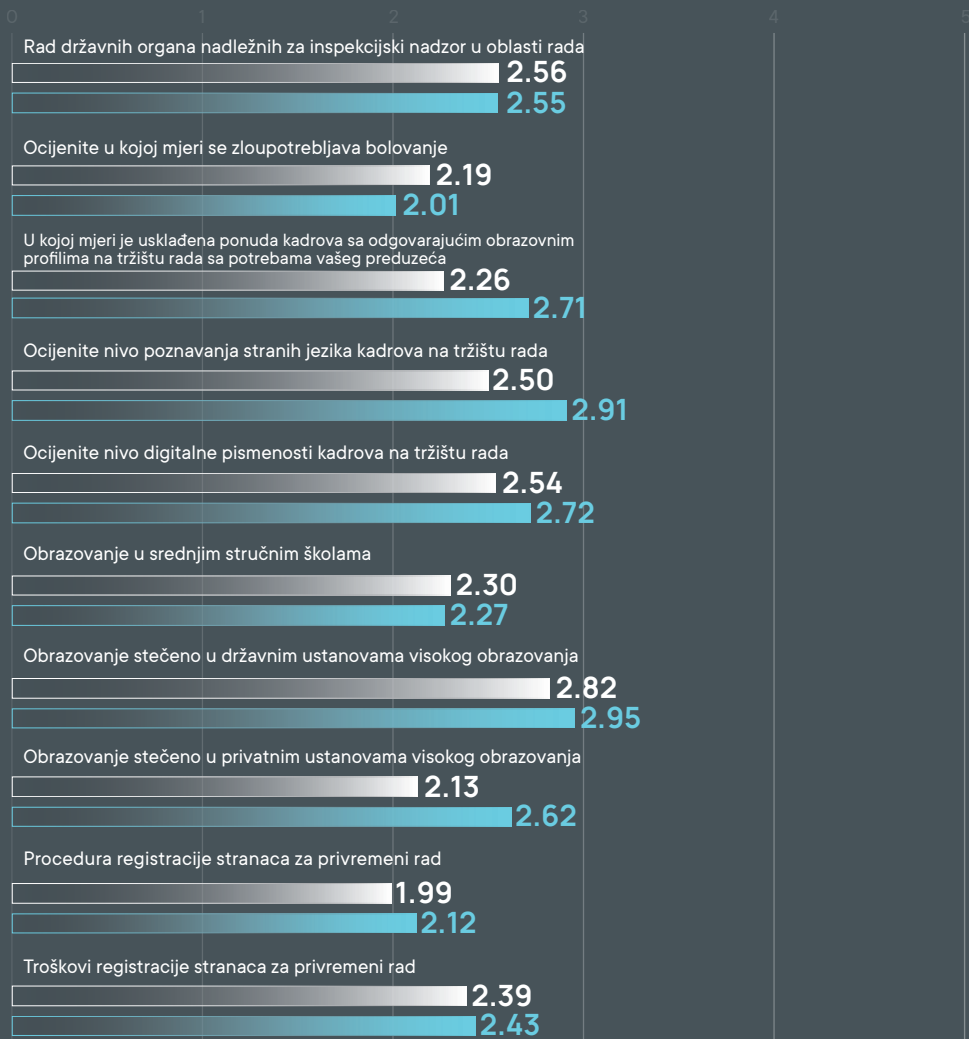
Najizraženiji pad ocjene odnosi se na visinu minimalne zarade, što može odražavati veći pritisak na troškove poslovanja i nezadovoljstvo privrednika usljed ranijeg povećanja ovog zakonskog minimuma.

U poređenju sa prethodnom godinom, percepcija većine aspekata tržišta rada bilježi umjereno poboljšanje ili zadržavanje približno istog nivoa.

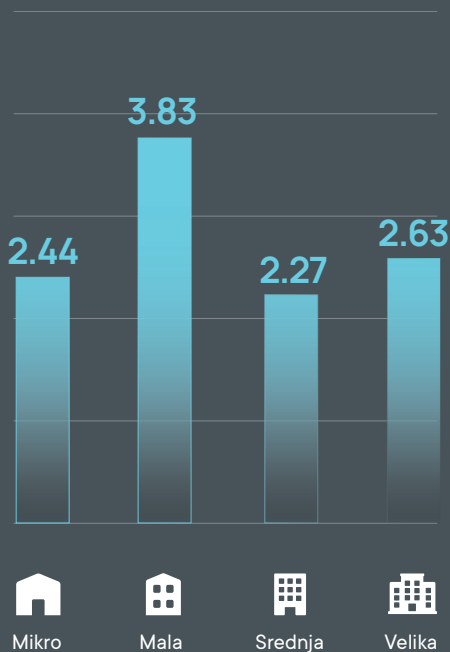
Tržište rada

● 2024. ● 2025.

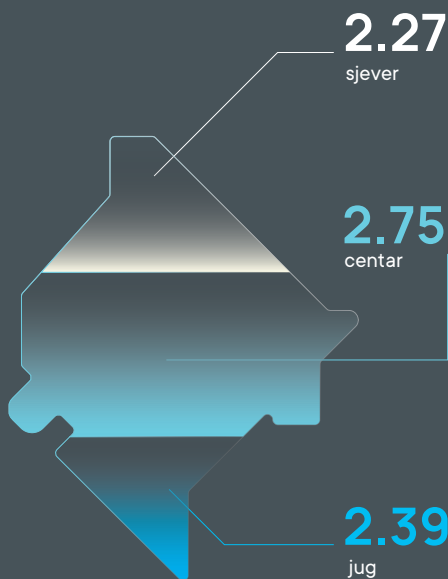

Prosječne ocjene prema veličini

Prosječne ocjene prema regionu

Mala preduzeća tržište rada ocjenjuju najpovoljnije, dok mikro i srednja preduzeća izražavaju veće nezadovoljstvo. Velika preduzeća ocjenjuju ovu oblast nešto iznad prosjeka, što može ukazivati na lakši pristup radnoj snazi i resursima. Regionalno, percepcija je najpovoljnija u centralnom dijelu zemlje, dok su jug i posebno sjever, ocijenjeni značajno niže, što potvrđuje već ustaljeno viđenje o ograničenoj ponudi radne snage u tim regijama.

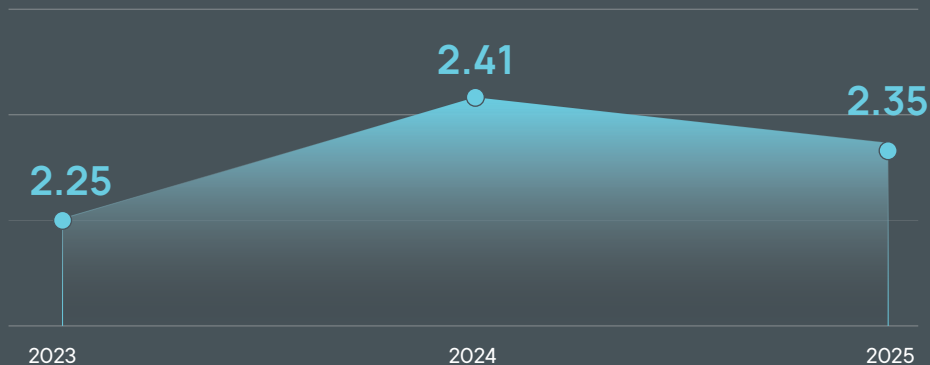

08

Infrastruktura

Nakon rasta u prethodnoj godini, percepcija infrastrukture u tekućoj godini bilježi umjereno pogoršanje. Ovaj trend ukazuje na neujednačenu percepciju privrednika kada je riječ o kvalitetu i dostupnosti ključne infrastrukture. Iako su tokom prethodnog perioda najavljene investicije u drumski, energetske i komunalni sektor, njihovi efekti se još uvijek nedovoljno reflektuju na terenu, što ukazuje na potrebu za ubrzanjem realizacije i ravnomjernijom distribucijom investicija po regijama.

Prosječna ocjena u prethodne tri godine

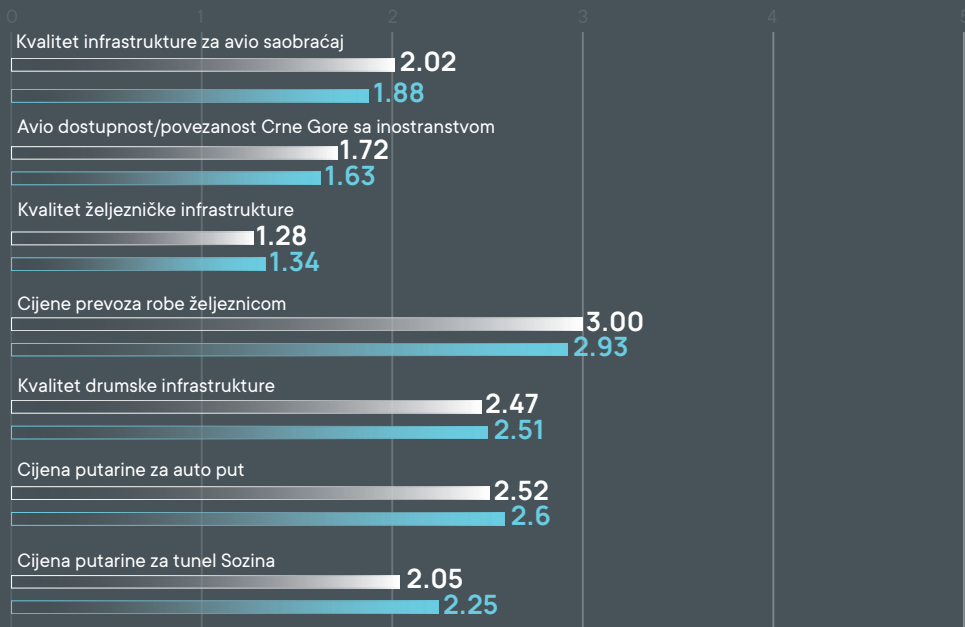
Kvalitet internet infrastrukture zadržava poziciju najpovoljnije ocijenjenog segmenta unutar posmatrane oblasti, dok kvalitet željezničke infrastrukture ostaje na dnu ljestvice sa najnižom ocjenom.

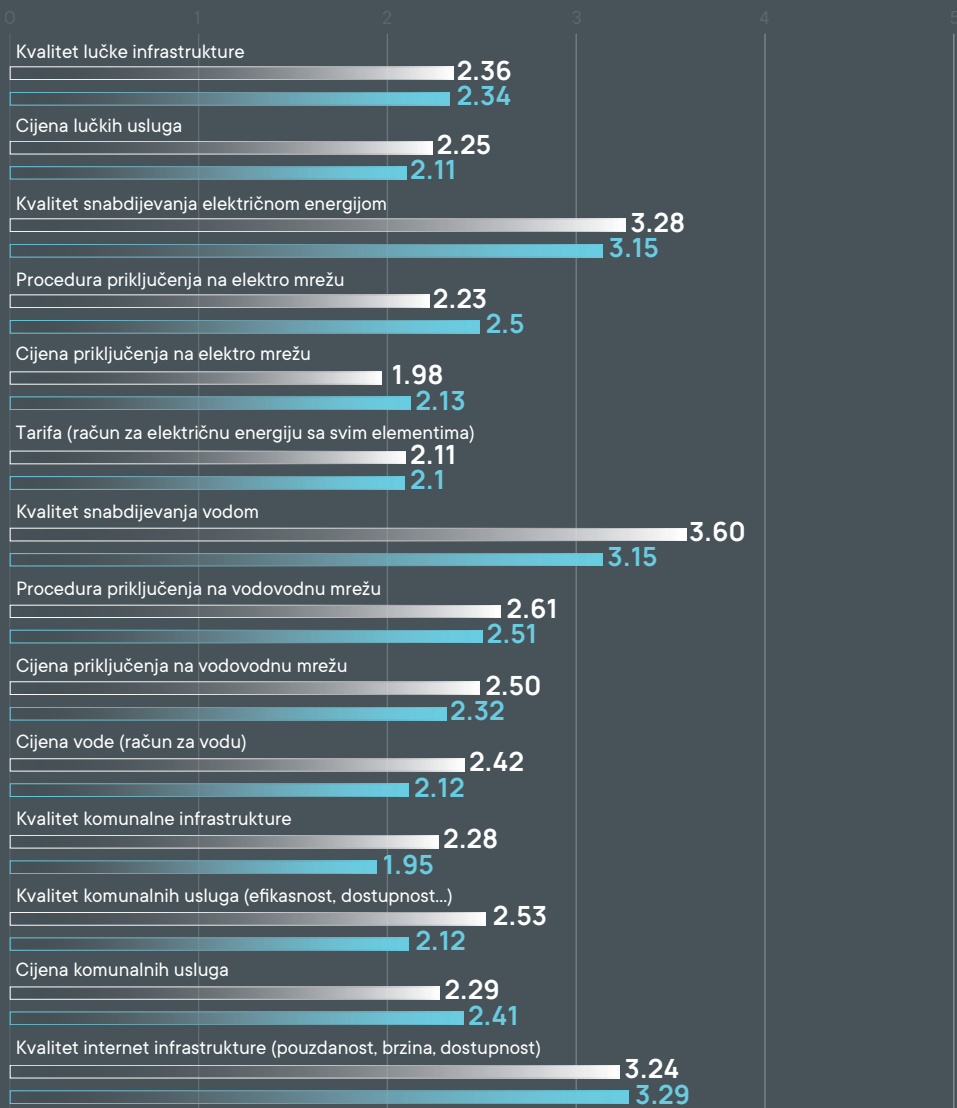
Percepcija većine infrastrukturnih aspekata ostala je na sličnom nivou kao i prethodne godine, uz manje oscilacije koje ukazuju na ograničen obim promjena i spor tempo unapređenja. Najizraženiji rast u percepciji zabilježen je kod procedura i troškova priključenja na elektroenergetsku mrežu, kao i cijene putarine za tunel Sozina, što može ukazivati na unapređenje administrativne efikasnosti i skraćenje rokova, kao i na veću prihvatljivost troškova korišćenja putne infrastrukture.

Najizraženiji pad u percepciji zabilježen je u segmentu snabdijevanja vodom i komunalnih usluga, naročito u pogledu njihove efikasnosti, dostupnosti i pouzdanosti. Ovakav trend može ukazivati na poteškoće u stabilnosti vodosnabdijevanja, probleme sa kvalitetom isporučene vode, kao i na organizacione nedostatke na lokalnom nivou. Za poslovne subjekte, naročito one u proizvodnji i ugostiteljstvu, ovakva ocjena signalizira rizike u operativnom kontinuitetu.

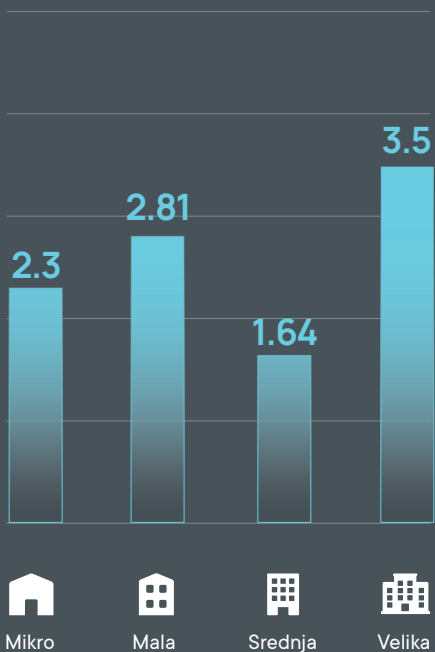
Infrastruktura

● 2024. ● 2025.

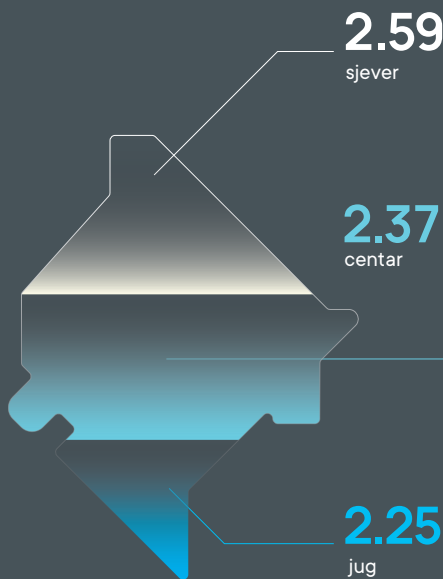

Prosječne ocjene prema veličini

Prosječne ocjene prema regionu

Prema veličini preduzeća, najveći kontrast u percepciji uočen je između srednjih firmi, koje su dale najniže ocjene, i velikih firmi, koje su infrastrukturne uslove ocijenile značajno povoljnije, što može biti rezultat nižih jediničnih troškova transporta i efikasnijeg pristupa logističkim rješenjima. Mikro i mala preduzeća nalaze se između ova dva ekstrema. Kada je riječ o regionalnim razlikama, jug i centar ocjenjuju stanje infrastrukture prilično nisko, dok je sjever iznenađujuće najpozitivnije ocijenjen, iako sve regionalne vrijednosti ostaju ispod praga zadovoljavajućeg nivoa.

09

Administracija

Percepcija javne administracije u tekućoj godini pokazuje znake oporavka u odnosu na prethodnu, vraćajući se na nivo iz 2023. godine, što može ukazivati na intenziviranje institucionalnih aktivnosti na unapređenju efikasnosti, digitalizacije procedura i povećanja transparentnosti rada organa uprave. Iako je dio reformi još uvijek u ranoj fazi implementacije, najavljeni iskoraci u digitalnoj transformaciji i uspostavljanju efikasnijih servisa vjerovatno su doprinijeli boljoj percepciji administrativnog okvira u očima privrede.

Prosječna ocjena u prethodne tri godine

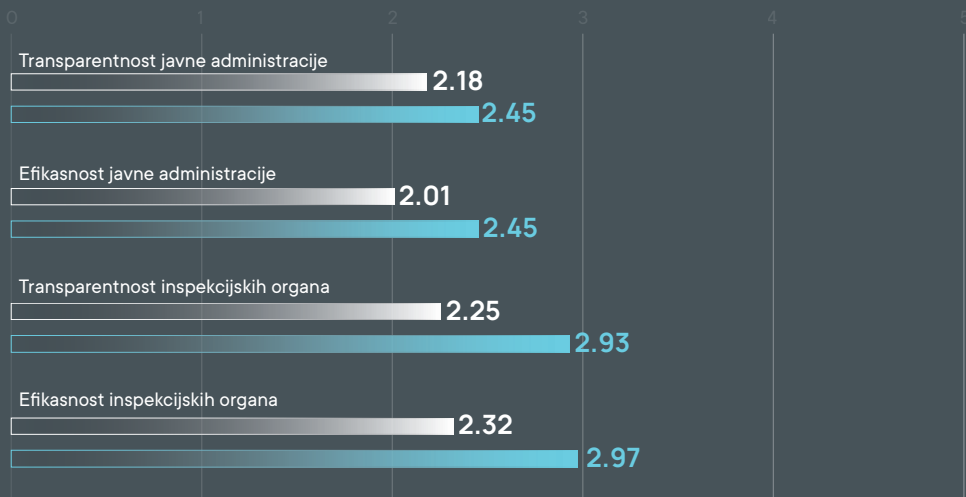
Efikasnost carinske administracije je najbolje ocijenjeni segment u okviru posmatrane oblasti, dok su postupci do početka izvođenja građevinskih radova prepoznati kao najizraženiji administrativni izazov za privredu.

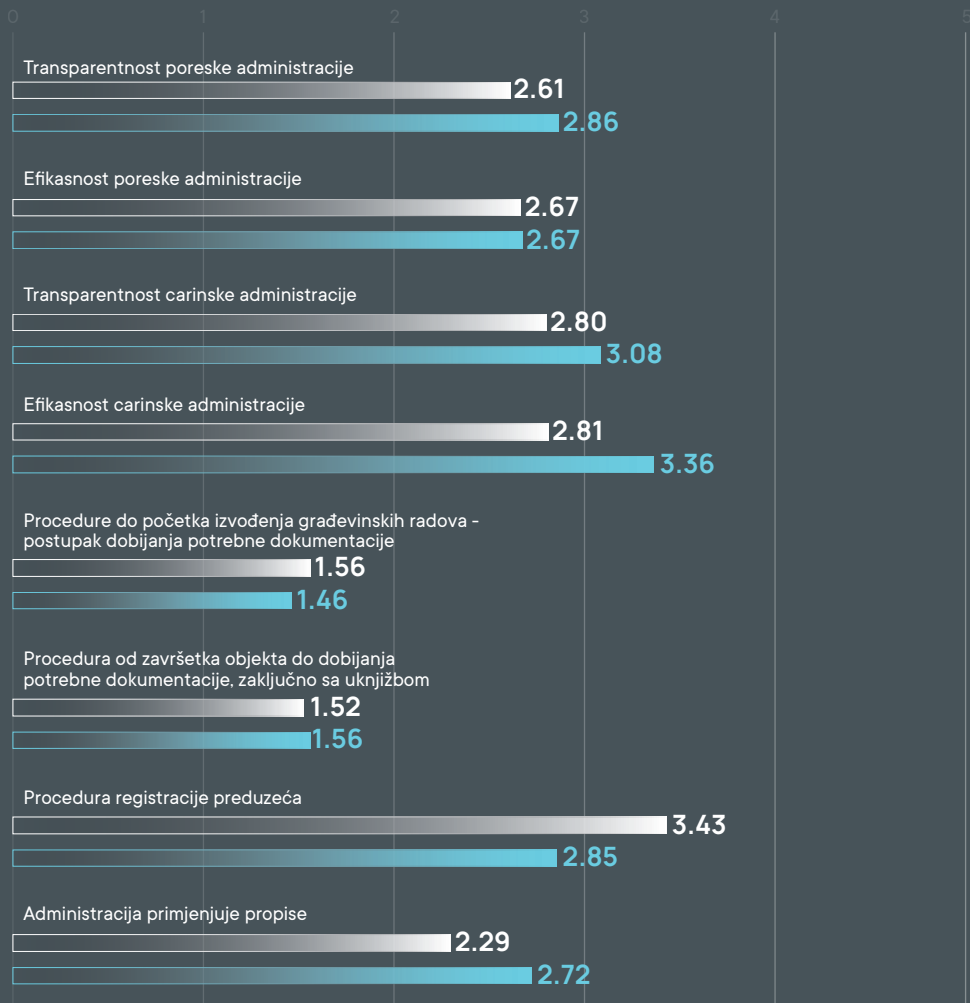
Većina komponenti u oblasti javne administracije bilježi poboljšanje percepcije u odnosu na prethodnu godinu, pri čemu su kod pojedinih pitanja zabilježeni značajni pozitivni pomaci. Najizraženiji rast uočava se u percepciji transparentnosti i efikasnosti inspeksijskih organa, što može biti rezultat pojačanih aktivnosti na terenu, unapređenja institucionalnih procedura, veće dostupnosti informacija i proaktivnije komunikacije sa privrednim subjektima.

Najveći pad zabilježen je u percepciji procedura registracije preduzeća, što ukazuje na pogoršanje iskustva poslovnih subjekata prilikom ulaska na tržište. Takođe, pad ocjena zabilježen je kod procedura koje prethode početku izvođenja građevinskih radova, što može odražavati povećanu složenost administrativnih zahtjeva, duže rokove obrade ili nedovoljnu koordinaciju među nadležnim institucijama.

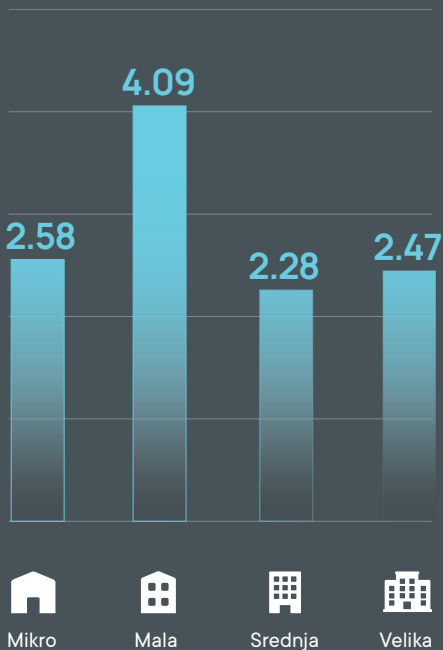
Administracija

● 2024. ● 2025.

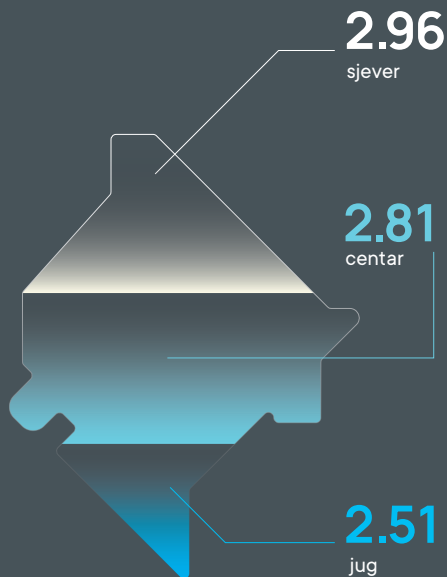

Prosječne ocjene prema veličini

Prosječne ocjene prema regionu

Mala preduzeća izdvajaju se izrazito pozitivnim stavom prema javnoj administraciji, dok mikro, srednje i velike firme izražavaju znatno niži nivo zadovoljstva. Ovakav kontrast može ukazivati na to da mala preduzeća imaju jednostavnije administrativne potrebe. S druge strane, složeniji administrativni zahtjevi s kojima se suočavaju srednja i velika preduzeća, kao i šira institucionalna umreženost, mogu doprinositi nižim ocjenama. Regionalno posmatrano, percepcija je najpovoljnija u sjevernom i centralnom dijelu zemlje, dok jug bilježi najnižu ocjenu. Ipak, ocjene iz sve tri regije ostaju ispod praga zadovoljavajuće vrijednosti, što može ukazivati na neujednačen kvalitet administrativnih usluga i potrebu za jačanjem kapaciteta na lokalnom nivou.

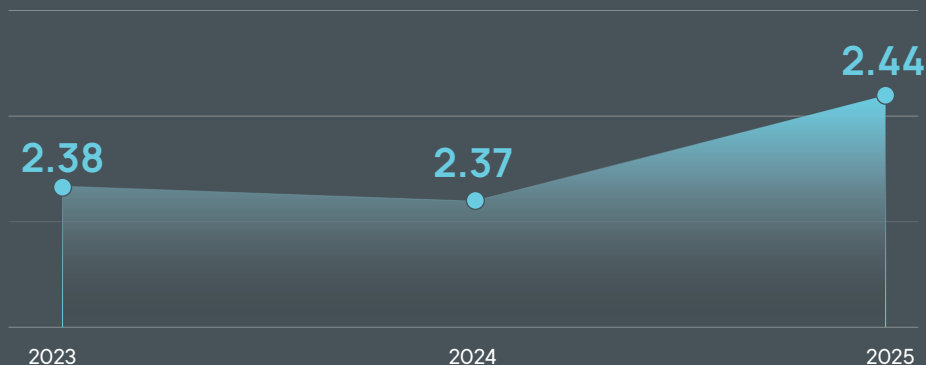

10

Vladavina prava

Percepcija vladavine prava u posljednje tri godine oscilira u uskom rasponu, ali u tekućoj godini bilježi blagi rast, prvi nakon stagnacije u prethodnom periodu. Iako je prosječna ocjena i dalje ispod zadovoljavajućeg praga, vidljivo je da poslovna zajednica prepoznaje određene pomake u normativnim reformama i signalima institucionalne stabilizacije.

Prosječna ocjena u prethodne tri godine

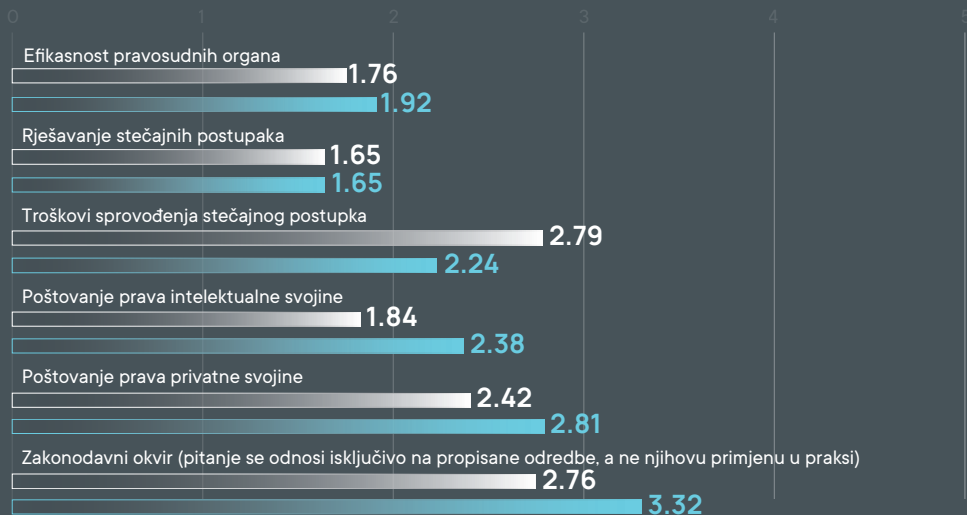
Zakonodavni okvir predstavlja najpozitivnije percipiranu komponentu u ovoj oblasti, dok segment rješavanja stečajnih postupaka i ove godine ostaje najniže rangiran.

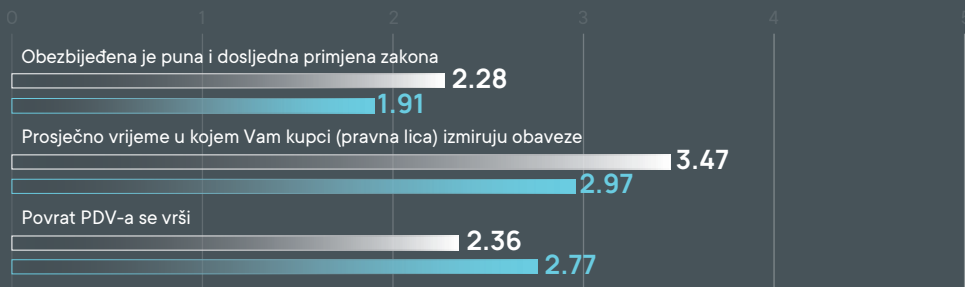
U poređenju s prethodnom godinom, zabilježen je umjeren porast ocjena u većini komponenti, što može ukazivati na djelimično poboljšanje u percepciji dosljednosti i stabilnosti pravnog sistema. Najizraženiji rast zabilježen je u percepciji zakonodavnog okvira, što može biti rezultat napora na unapređenju pojedinih propisa i veće usmjerenosti na pravnu predvidivost. Takođe, poboljšanje percepcije zaštite prava intelektualne svojine može ukazivati na unaprijeđenu zaštitu autorskih i industrijskih prava, što je ohrabrujući signal za inovativne kompanije i sektore povezane s kreativnim industrijama i tehnologijom.

Najizraženiji pad zabilježen je u percepciji troškova sprovođenja stečajnog postupka, što može ukazivati na rastuće nezadovoljstvo finansijskim opterećenjem koje prate ovi postupci uključujući sudske takse, naknade za vještake i troškove stečajnih upravnika. Istovremeno, pogoršana je i percepcija u vezi sa prosječnim vremenom u kojem kupci izmiruju obaveze, što odražava pogoršanje u disciplini plaćanja i otežanu naplatu potraživanja među privrednicima.

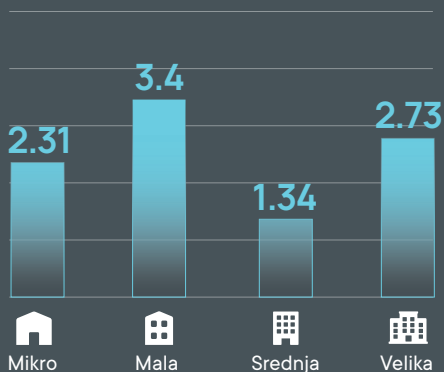
Vladavina prava

● 2024. ● 2025.

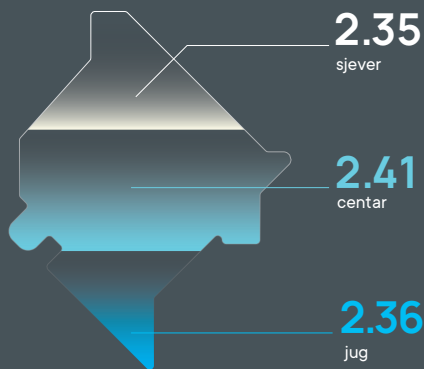

Prosječne ocjene prema veličini

Prosječne ocjene prema regionu

Prema veličini, mala preduzeća ocjenjuju oblast vladavine prava znatno pozitivnije od ostalih, dok srednje firme iskazuju izuzetno negativnu percepciju, što može odražavati razlike u pristupu pravnoj zaštiti, učestalosti sudskih sporova ili osjetljivosti na troškove i dužinu procedura. Mikro i velika preduzeća nalaze se između ova dva pola, sa umjerenom negativnim ocjenama. Regionalno gledano, razlike su vrlo male, ali sve tri regije ostaju ispod praga pozitivne ocjene. Ovakav rezultat ukazuje na to da se izazovi vladavine prava doživljavaju kao sistemski problem, prisutan na teritoriji čitave zemlje, bez značajnih regionalnih izuzetaka.

11 Digitalizacija i digitalna transformacija

Nakon zabilježenog pada u prethodnoj, tokom tekuće godine evidentiran je blagi oporavak percepcije kada je riječ o digitalizaciji. Ovaj trend može odražavati početne rezultate novih inicijativa na jačanju digitalnih javnih servisa i zakonodavnog okvira, uključujući pokretanje druge faze projekta digitalne transformacije javne uprave. Privrednici su vjerovatno prepoznali određena unapređenja, posebno u pogledu dostupnosti i funkcionalnosti servisa, iako se prostor za sistemsko poboljšanje i dalje jasno prepoznaje.

Prosječna ocjena u prethodne tri godine

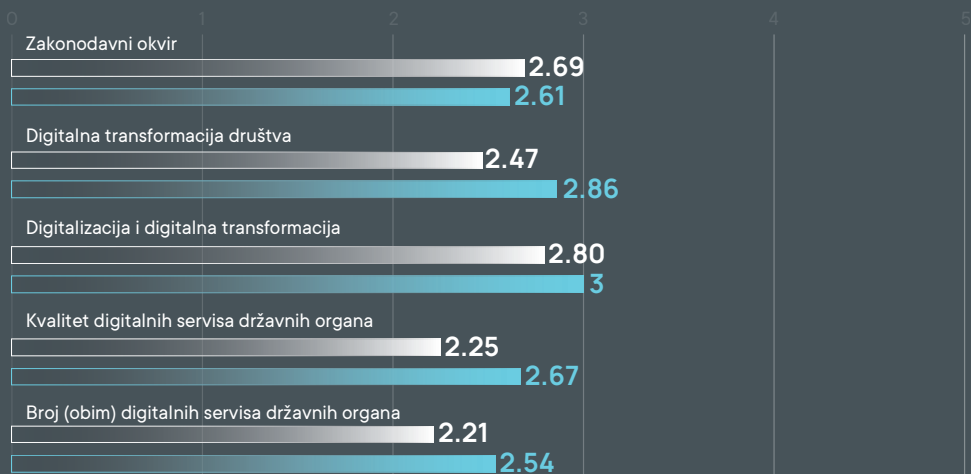
Digitalni servisi finansijskog sektora i dalje bilježe najviše ocjene, dok se kvalitet digitalnih usluga organa lokalne samouprave percipira kao najslabiji segment u ovoj oblasti.

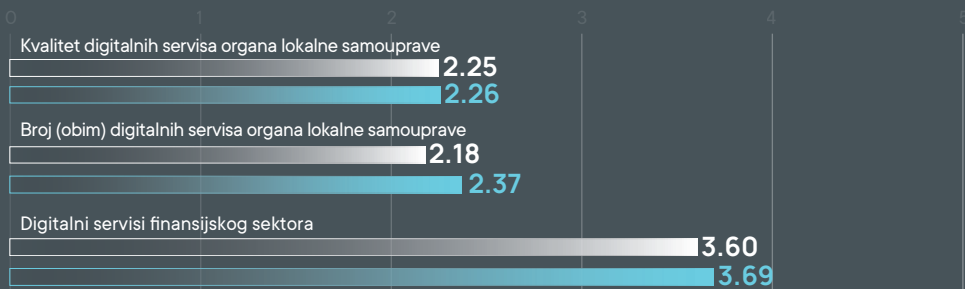
Većina komponenti u oblasti digitalizacije i digitalne transformacije bilježi blago poboljšanje u odnosu na prethodnu godinu, što ukazuje na pozitivan, ali još uvijek neujednačen napredak. Najveće poboljšanje uočava se u percepciji kvaliteta digitalnih servisa državnih organa što može ukazivati na napredak u pouzdanosti, funkcionalnosti i korisničkom iskustvu. Ovo je naročito važno za MMSP koja direktno osjećaju efekte digitalne administracije u svakodnevnom poslovanju. Istovremeno, zapaža se da percepcija kvaliteta digitalnih usluga na lokalnom nivou ostaje nepromijenjena. Rast percepcije u oblasti digitalne transformacije društva ukazuje na sve veće prepoznavanje digitalizacije kroz širu dostupnost alata, platformi i tehnoloških rješenja u svakodnevnom društvenom okruženju.

Iako neznatan, jedini pad u percepciji zabilježen je u oblasti zakonodavnog okvira u kontekstu digitalizacije, što može ukazivati na stagnaciju ili usporen napredak u normativnoj podršci procesima digitalne transformacije.

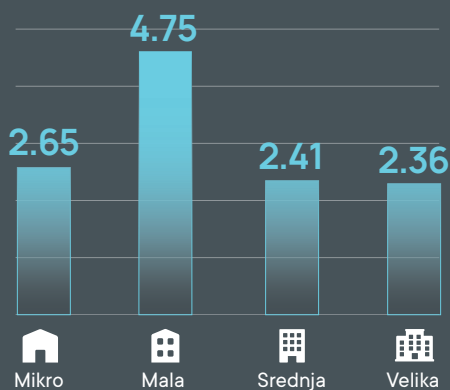
Digitalizacija i digitalna transformacija

● 2024. ● 2025.

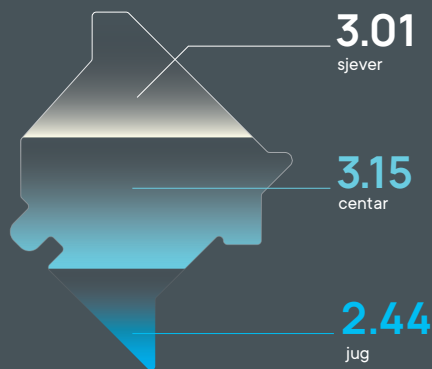

Prosječne ocjene prema veličini

Prosječne ocjene prema regionu

Mala preduzeća izdvajaju se izrazito pozitivnom ocjenom digitalizacije, što je vjerovatno rezultat njihove fleksibilnosti i lakše integracije digitalnih rješenja u svakodnevno poslovanje. Regionalno posmatrano, percepcija je najpozitivnija u centralnom dijelu zemlje, dok su jug i sjever ocijenjeni niže, pri čemu jug iskazuje najveći prostor za poboljšanje.

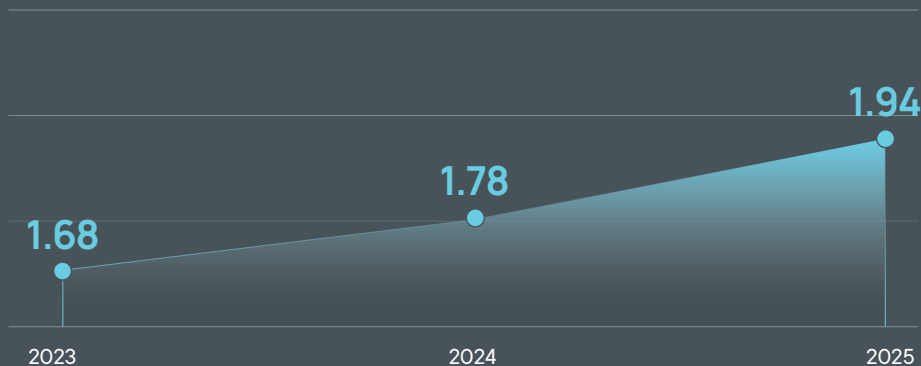

12

Izvori finansiranja

Uprkos postepenom rastu ocjena u posljednje tri godine, oblast izvora finansiranja i dalje se percipira kao najslabija u poslovnom ambijentu. Ovaj trend ukazuje na to da, iako su tokom prethodnog perioda pokrenute određene inicijative za unapređenje finansijske podrške privredi, pozitivni efekti tih mjera još uvijek nijesu u potpunosti vidljivi u svakodnevnom poslovanju preduzeća.

Prosječna ocjena u prethodne tri godine

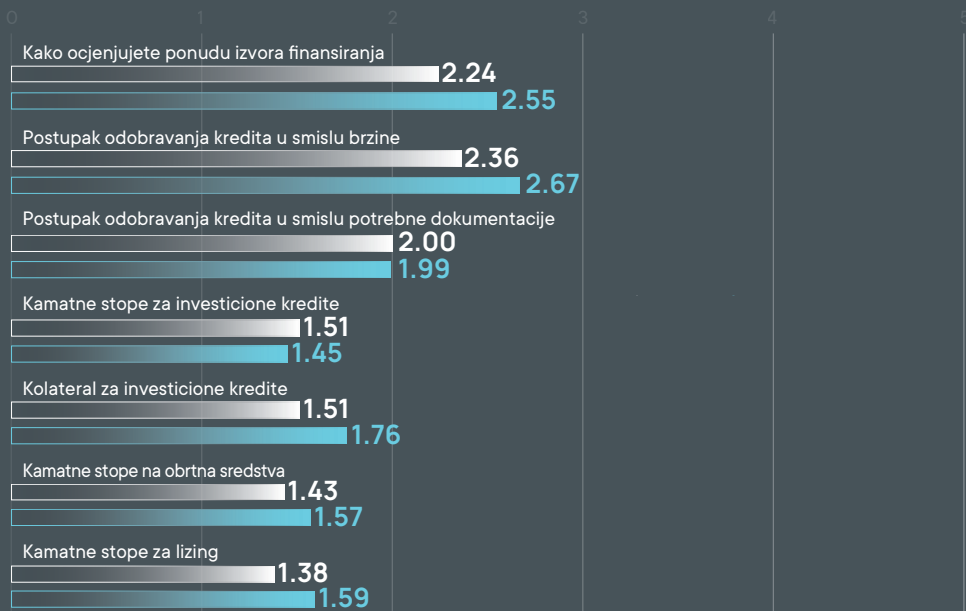
Najvišu ocjenu dobio je postupak odobravanja kredita u pogledu brzine, dok su kamatne stope na investicione kredite najlošije ocijenjene.

U gotovo svim aspektima koji se odnose na izvore finansiranja zabilježen je rast prosječnih ocjena u odnosu na prethodnu godinu, što ukazuje na blago poboljšanje percepcije o dostupnosti i uslovima finansiranja. Ponuda izvora finansiranja i brzina odobravanja kredita bilježe najveći rast, što može ukazivati na unapređenje digitalnih kanala i efikasnosti u radu finansijskih institucija, širenje dostupnih kreditnih linija, uključujući i alternativne izvore kao što su razvojni fondovi, lizing i mikrofinansije.

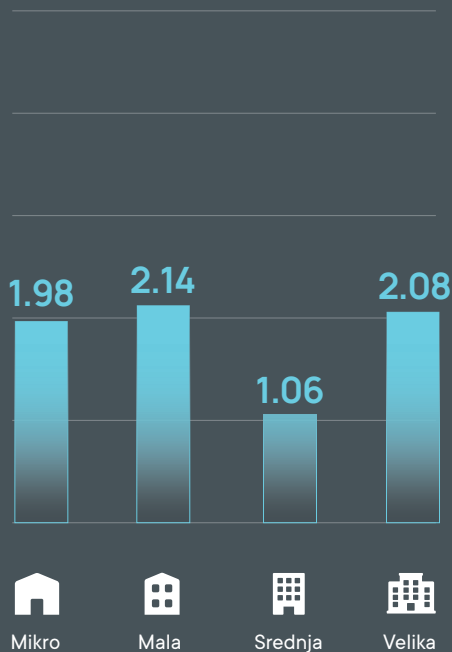
Niže ocjene kamatnih stopa za investicione kredite u odnosu na prethodnu godinu mogu odražavati rast tržišnih troškova zaduživanja, ali i percepciju privrednika da finansijske institucije nedovoljno prate potrebe realne ekonomije kroz povoljne uslove za finansiranje kapitalnih ulaganja.

Izvori finansiranja

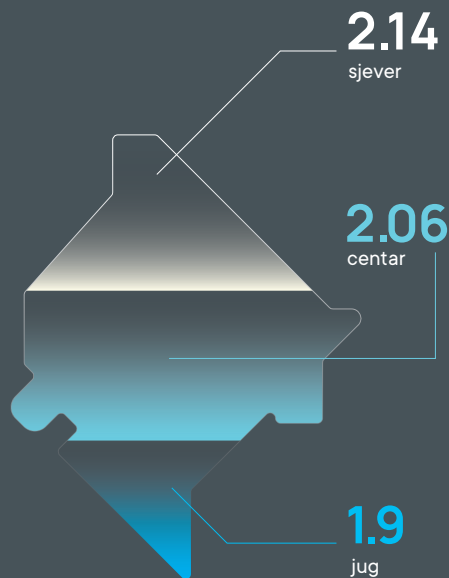
● 2024. ● 2025.

Prosječne ocjene prema veličini

Prosječne ocjene prema regionu

Prema veličini, srednja preduzeća izražavaju najniže zadovoljstvo u pogledu pristupa finansiranju, što može ukazivati na specifične izazove s kojima se suočavaju u pronalaženju adekvatnih finansijskih rješenja. Regionalno posmatrano, percepcija pristupa finansiranju je najniža u južnom regionu, dok su centralni i sjeverni regioni ocijenjeni nešto povoljnije.

Biznis barijere

U poređenju sa prethodnom godinom, struktura ključnih biznis barijera ostaje gotovo nepromijenjena, što ukazuje na postojanost duboko ukorijenjenih problema u poslovnom okruženju.

Siva ekonomija i nelojalna konkurencija i dalje su percipirane kao najozbiljniji izazov, bez značajnijih promjena u percepciji. Ovo potvrđuje da se mjere kontrole i suzbijanja sive zone još uvijek ne doživljavaju kao dovoljno efikasne od strane formalnog sektora. **Nedostatak radne snage sa odgovarajućim znanjima i vještinama** ostaje druga najveća barijera, što je u skladu sa sve izraženijim odlaskom radne snage i neusklađenošću obrazovnog sistema sa potrebama tržišta. Iako su u pojedinim oblastima zabilježeni blagi pomaci, oni još uvijek nijesu promijenili opšti utisak poslovne zajednice. **Visoki fiskalni i parafiskalni nameti** ostaju među vodećim barijerama, ali bilježe blago pomjeranje ka nižoj poziciji u odnosu na prethodnu godinu. Nasuprot tome, **neadekvatna zakonska rješenja i njihova nedosljedna primjena prvi put zajedno ulaze među pet najčešće identifikovanih prepreka**, što ukazuje na izraženiji značaj regulatornih izazova u 2025. godini.

Ova promjena u strukturi pokazuje da poslovna zajednica sve više prepoznaje **normativnu i institucionalnu neefikasnost** kao ključnu prepreku razvoju, ne samo kroz sadržaj propisa, već i kroz način na koji se propisi tumače i primjenjuju. Iako u formalnom smislu nije posebno izdvojena, upravo se kroz ove dvije barijere reflektuje i percepcija o radu administracije. Nezadovoljstvo njenim učinkom se, umjesto u direktnim pritužbama na operativne procedure, sve više izražava kroz kritike na račun kvaliteta propisa i pravne sigurnosti.

U cjelini, kontinuitet u izraženim prioritetnim barijerama ukazuje da, uprkos pojedinačnim poboljšanjima u određenim oblastima, sistemske slabosti i dalje u značajnoj mjeri opterećuju poslovanje.

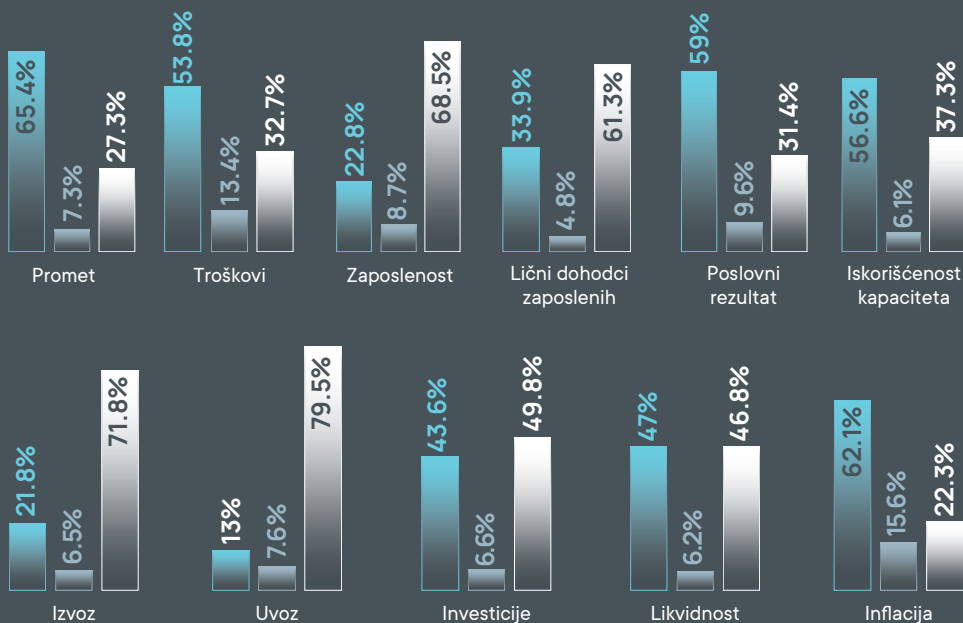
Siva ekonomija
i nelojalna
konkurencija
i dalje su
percipirane
kao
najozbiljniji
izazov, bez
značajnijih
promjena u
percepciji.

Očekivanja

Očekivanja privrednika do kraja 2025. godine ukazuju na oprezan optimizam, ali i na postojanje značajnih izazova koji bi mogli usporiti potencijalni rast.

Očekivanja do kraja 2025. godine

● Rast ● Pad ● Na istom nivou

Većina ispitanika očekuje rast prometa, poslovnih rezultata i iskorišćenosti kapaciteta, što je u skladu sa umjerenom optimističnim makroekonomskim prognozama za Crnu Goru. Posebno se izdvaja očekivani rast prometa (65,4%) i poslovnih rezultata (59,0%), dok više od polovine firmi (56,6%) prognozira veću iskorišćenost kapaciteta, što ukazuje mogući rast aktivnosti.

Očekivanja u vezi sa zaposlenošću su opreznija. Naime 68,5% firmi ne predviđa promjene, dok 22,8% planira novo zapošljavanje. Ovo ukazuje na postojanje potencijala za rast, uprkos izazovima u obezbjeđivanju adekvatne radne snage.

U segmentima investicija i likvidnosti primjetan je balans između očekivanog rasta i stagnacije: 43,6% ispitanika najavljuje rast investicija, a 47,0% poboljšanje likvidnosti, dok približno polovina firmi u oba slučaja očekuje zadržavanje postojećeg nivoa. Ovo ukazuje na blagi optimizam, ali i oprez, vjerovatno uslovljen ograničenim pristupom finansijama i regulatornim rizicima.

U segmentu troškova poslovanja, 53,8% firmi očekuje njihov rast, što može biti povezano s inflatornim očekivanjima, s obzirom na to da čak 62,1% ispitanika smatra da će cijene nastaviti da rastu. Dodatno, očekivani rast ličnih dohodaka zaposlenih, koji navodi trećina privrednika, ukazuje na pritiske sa tržišta rada koji dodatno utiču na troškovnu stranu poslovanja.

U segmentima uvoza i izvoza, očekivanja su znatno opreznija. Kada je riječ o uvozu, velika većina privrednika, njih 79,5%, očekuje zadržavanje postojećeg nivoa, dok svega 13% predviđa rast. S druge strane, posebno zabrinjava podatak da samo 21,8% kompanija očekuje rast izvoza, što ukazuje na ograničen potencijal širenja poslovanja ka stranim tržištima i prisustvo strukturnih prepreka koje usporavaju izvoznu aktivnost.

Ukupno posmatrano, struktura očekivanja za 2025. godinu pokazuje pomak ka stabilizaciji ključnih poslovnih pokazatelja, ali uz zadržavanje osjetljivosti na fiskalne, regulatorne i inflatorne pritiske, čime se potvrđuje kompleksnost poslovnog ambijenta u narednom periodu.

Kada je riječ o očekivanjima o kvalitetu poslovnog ambijenta u 2026. godini, ocjena 3,35 pokazuje nastavak umjerenog optimizma. Tri četvrtine ispitanika očekuju da će poslovni ambijent biti na zadovoljavajućem ili boljem nivou (ocjene 3, 4 i 5), dok četvrtina privrednika izražava rezervu (ocjene 1 i 2), ukazujući na prisutnost opreza usljed strukturnih izazova i neizvjesnosti u pogledu sprovođenja reformi.

Poslovni ambijent u Crnoj Gori 2025.

Na osnovu
anketnog istraživanja

Privredna komora Crne Gore
Poslovni ambijent u Crnoj Gori 2025.

Izdavač: Privredna komora Crne Gore

SNAGA
je u svima nama

Za izdavača: Mitar Bajčeta, generalni sekretar

Urednik: Mitar Bajčeta

Tekstovi: Privredna komora Crne Gore

Grafičko oblikovanje: Filip Đurišić

Štampa: Grafo Group, Podgorica

Tiraž: 300

Godina: 2025.

PRIVREDNA
KOMORA
CRNE GORE

SNAGA
je u svima nama